

Вдовенко Н.М.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

У роботі наведено результати проведених досліджень та визначено сучасні тенденції достовірного оформлення процесів виробництва в перспективних галузях аграрного сектору економіки. Відмічено, що усі розробки мають бути узгоджені саме з вимогами нормативно-правових актів, які регулюють діяльність суб'єктів рибного господарства в галузі аквакультури. Запропоновано оптимальні нормативи відтворення деяких видів риб за видами. Розкрито механізм узагальнення інформації про результати інкубації ікри та отриманої з неї личинки для зариблення вирощувальних ставів рибницького господарства, а також документальне оформлення цих операцій для отримання повної, всебічної інформації для методичного забезпечення складання прогнозів і планів розвитку даної галузі аграрного сектору економіки.
Ключові слова: аграрний сектор, держава, економіка, нормативи, прогноз, план, ресурси, розвиток.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, які відбуваються у світовому співтоваристві, зумовлені усвідомленням дії прискореного розвитку економіки, формують нові чинники, які визначають конкурентоспроможність та підвищують ефективність її галузей, прискорюють досягнення їх сталого розвитку у перспективі [4; 5]. Проблеми методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення у вітчизняному рибному господарстві, в тому числі і процесів одержання потомства рослиноїдних риб, знаходяться у сфері наукових досліджень уже досить довгий час. Водночас на реалізацію затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України “Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки” від 23.11.2011 № 1245 передбачено виділити з державного бюджету 1671,7 млн грн, з них на будівництво, модернізацію та забезпечення функціонування підприємств аквакультури, формування племінної бази для вдосконалення якості її об'єктів, будівництво риборозплідників – 587,8 млн грн. Проте, попередній досвід виконання державних програм свідчить, що можливості бюджету не забезпечили необхідні обсяги фінансової підтримки виробництва риби. Вказане потребує пошуку шляхів оптимізації методичного забезпечення здійснення виробничих процесів в галузі з метою вирішення народногосподарської проблеми забезпечення потреб внутрішнього ринку в рибі та рибній продукції задля гарантування продовольчої безпеки у даному сегменті харчових продуктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у методологію дослідження економічних проблем розвитку аграрного сектора та рибного господарства здійснили П. Саблук [15-17], С. Кваша [12], В. Галушко [8; 11], М. Стасишен [13; 14] та інші, праці яких охоплюють аналіз ключових категорій дослідження, філософське обґрунтування, а розвідки містять узагальнення та критичний огляд напрацювань учених із досліджуваної проблеми. Не можна сказати, що підняті питання не дістали всебічного розгляду, однак часто вони не мали системності у підходах. Для цього необхідно значно виваженіше підійти до дослідження і удосконалення процесу вирощування молоді риб. Отримання точних і достовірних даних у наступних роках сприятиме забезпеченню виробництва власним

рибопосадковим матеріалом, досягненню планових показників розвитку галузі, визначених у затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України “Державній цільовій економічній програмі розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки” від 23.11.2011 № 1245 та зростанню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.

Формулювання цілей статті. Метою статті є узгодження складових системи методичного та інформаційного забезпечення виробничих процесів в галузях аграрного сектору економіки для подальшого складання прогнозів і планів розвитку даної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із настанням весни у рибницьких господарствах розпочинаються роботи з отримання молоді від рослиноїдних риб, зокрема білого амура, білого і строкатого товстолобика. Такі риби у природних водоймах України не розмножуються, тому отримати від них потомство можна лише за заводським методом, який полягає в ін'єктуванні плідників, штучному заплідненні та інкубації ікри в апаратах. Вивчення правильності відображення даних, одержаних на цьому етапі виробництва, для здійснення в подальшому державної регуляторної політики, досить тривалий час виступає однією із найважливіших проблем економічних досліджень. Однак такі дослідження значною мірою опосередковано стосувалися саме концептуального вивчення проблеми впливу на економічний розвиток суб'єкта господарювання та рибного господарства в цілому. Для більш повного розуміння ролі і важливості сучасних напрямів достовірного оформлення процесів одержання потомства рослиноїдних риб, ми вважаємо за необхідне у методичному плані детально розглянути допустимі та запропонувати оптимальні нормативи відтворення рослиноїдних риб за видами, особливості узагальнення інформації про результати інкубації ікри та отриманої з неї личинки для зариблення вирощувальних ставів, а також документальне оформлення цих операцій для отримання достовірної, всебічної інформації для подальшого складання прогнозів і планів розвитку галузі рибного господарства. Дослідження висвітлюють, що із системних позицій формування інформації про попит та пропозицію на товарну рибну продукцію слід розглядати як безперервний процес стимулювання росту виробництва між кількома напрямками її досягнення. Для контролю за цим процесом методично функціональну поведінку пропозиції товарної риби (F0) пропонуємо визначати як багатofакторну функцію, що відображено в формулі (1):

$$F_0 = \sum_{i=1}^N S_i R_i [(L(G), T(G))] + K, \quad (1)$$

де N – кількість господарств, що виробляють кінцевий продукт споживання; S_i – площа водойм (га), лотків, садків, басейнів (m^2) окремо взятого i -ого рибницького господарства, а R_i – його рибопродуктивність (маса готової продукції, що отримана з одиниці площі), ц/га, кг/ m^2 ; L – обсяг вирощування рибосадкового матеріалу; T – технології відтворення та вирощування модельних об'єктів аквакультури; G – обсяг фінансової підтримки рибогосподарського виробництва; K – обсяг імпорту риби та рибної продукції [10].

Методичне значення формули (1) полягає у демонстрації логічної сутності ідеального стану економічної організації виробництва. Причому величини R_i є функціями обсягу вирощування рибосадкового матеріалу L та технологій T , що використовуються у виробництві (використання мінеральних добрив, штучних кормів, ущільнення посадки риби тощо). L та T , в свою чергу, залежать від обсягу фінансової підтримки G , що виділяється для галузі (як державна підтримка, так і приватні інвестиції або частина прибутків, що вкладаються у подальший розвиток рибогосподарського підприємства). Розрахунок показника (F_0) можна провести на досить широкій визначальній базі відповідно до специфіки аквакультурного виробництва із застосуванням коефіцієнтів обсягу державної фінансової підтримки рибогосподарського виробництва. Тож, важливим етапом дотримання перспективних заходів з розвитку суб'єктів рибного господарства в галузі аквакультури є визначення обсягів вирощування рибосадкового матеріалу. Першим етапом є підготовка плідників до нересту з урахування сучасних тенденцій і нагромадженого досвіду. Перш за все зауважимо, що нерест риби – це процес відкладання ікри самцями з подальшим заплідненням їх молочком самців. Підготовка плідників до нересту починається із розвантаження зимувальних ставів з плідниками та їх посадки у нерестові стави рибницького господарства. Також проводиться бонітування племінного матеріалу риби, його розподіл за видами та статтю.

Провівши наукові дослідження, було розроблено і запропоновано до використання Відомість про наявність маточного поголів'я (за видами риби), форма № А-03, де рекомендується відображати загальну наявність стада плідників. Результатом проведеної роботи стало офіційне затвердження форми № А-03 Наказом Мінагрополітики № 362), яка складається у двох примірниках. Слід відмітити, що у відомості окремо за племінними самками і самцями вказують: у графах 1–5 – дані про вихід риби із зимівлі: вік, кількість (шт.), загальну масу (кг), % виходу, середній приріст за літо (кг); у графах 6–8 – вік риби, переведеної з інших груп, її кількість (шт.) та масу (кг); у графах 9–11 – дані про куплені чи отримані в обмін плідники, їх вік, кількість (шт.) та масу (кг); у графах 12 та 13 – загальну кількість отриманої риби (шт. та кг); у графах 14–29 – кількість вибулих плідників даного виду у розрізі різновікових груп; у графах 30–31 – дані щодо наявності маточного поголів'я на кінець звітного року (шт. та кг). Після складання Відомість підписується керівником структурного підрозділу, головним рибоводом

(рибоводом), матеріально відповідальними особами (тобто особами, які виконують роботу, безпосередньо пов'язану із зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва переданого їм маточного поголів'я риби), економістом, бухгалтером та затверджується керівником підприємства (або фізособою – підприємцем). Наступного дня після затвердження керівником перший примірник відомості передається до бухгалтерії підприємства, а другий залишається у справах рибовода. Після підготовки плідників до нересту проводиться нерестова кампанія, яка триває не більше 25-30 днів. Спочатку отримують потомство від білого амура та білого товстолобика, а через 10-15 днів – від строкатого товстолобика, як найбільш теплолюбного виду. Для того, щоб прискорити виділення плідниками зрілих статевих продуктів та для переходу рослиноїдних риб у переднерестовий стан (тобто для стимулювання розвитку статевих продуктів), плідникам риб роблять дворазові ін'єкції з використанням гіпофіза (гіпофізарні ін'єкції). Слід відмітити, що ціна 1 г гіпофізу сазана, ляща або карася на ринку становить 2300-3000 грн, а під час проведення інкубаційної роботи – до 4000-4500 грн. Тому ефективний розрахунок витрат гіпофізу під час даного етапу роботи значно впливає на фінансовий результат діяльності рибницького господарства.

Для ефективного здійснення процесу виробництва, наступною задачею було здійснення розрахунку оптимальних норм витрат гіпофізу та їх порівняння з допустимими нормами. Тому для розрахунку витрат сухої речовини гіпофіза на 1 кг маси самок білого амуру у першій половині нерестової кампанії оптимальні норми витрат гіпофізу мають становити 5–6 мг/кг, а допустимі – 3–7 мг/кг; у другій половині нерестової кампанії 3–4 та 2–5 мг/кг; для білого товстолобика у першій половині нерестової кампанії 5–6 та 3–7 мг/кг; у другій половині 3–4 та 2–5 мг/кг; строкатого товстолобика у першій половині нерестової кампанії 5–6 та 4–7 мг/кг; у другій половині – 3–4 та 2,5–6 мг/кг. Витрати сухої речовини ацетонованих гіпофізів на 1 кг маси самців білого амуру має становити 40–50% та 30–60% від дози самки; білого товстолобика 40–50% та 30–60%; строкатого товстолобика 50–60% та 40–80% відповідно. Кількість гіпофіза, яку вводять самцям під час попереднього ін'єкування (% від вирішального ін'єкування) має становити за оптимальними нормами 12–20%, за допустимими 25–30%. Кількість суспензії, яку застосовують плідникам під час гіпофізарного ін'єкування масою до 5 кг, під час першого ін'єкування самкам за оптимальними нормами становитиме 0,5–1 мл, під час другого ін'єкування (самкам і самцям) за оптимальними – 1 мл, а допустимими – 1,5 мл; масою понад 5 кг під час першого ін'єкування самкам – оптимальні норми – 1 мл, під час другого ін'єкування (самкам і самцям) – 1,5–2 мл. Ікру, одержану від однієї самки, осіменяють спермою від 3–4 самців, з розрахунку

3–4 мл на 1 кг ікри. Для обліку ікри визначають її кількість. Це можна зробити за допомогою одного із таких методів: об'ємного, застосувавши мірні кухлики

різної ємності: 0,25 л, 0,5 л або 0,1 л. Знаючи, скільки ікри вміщується у мірному кухлику, визначають її загальну кількість у даній партії. Для цього кількість мірних кухлів помножують на кількість ікри у кожному з них; вагового, при якому підраховують кількість ікри за певними наважками, переважно в діапазоні від 0,5 до 1 г. Тож, знаючи, скільки ікри вміщується у прийнятій наважці, обчислюють її загальну кількість у даній партії; поштучного (рахункового), підрахувавши ікру поштучно. Цей метод застосовується тільки для підрахунку невеликої кількості ікри. У такий спосіб розраховують ту кількість, яка необхідна для ведення селекційно-плеємної роботи. Після проведення усіх необхідних заходів ікру розміщують у спеціальні інкубаційні апарати, а плідників після отримання від них зрілих статевих продуктів висаджують на нагул у стави. У кожний інкубаційний апарат поміщають ікру від однієї самки. Оскільки нерест у рослиноїдних риб буває розтягнутим, потрібно, щоб до апаратів потрапляла ікра, близька за стадією розвитку даного виду риби. Вихід 3–4-добових личинок від заплідненої

ікри за допустимими нормами має бути не нижчим 40–80%, а за оптимальними – 50%. Так, вихід личинок від однієї самки білого амуру за допустимими нормами становить 100-500 тис. шт., а за оптимальними – 175-200 тис. шт.; білого товстолобику відповідно 75-600 тис. шт. та 175-200 тис. шт.; строкатого товстолобику – 100-750 тис. шт. та 250-300 тис. шт.

На практиці існує проблема документального оформлення процесу риборозведення. Тому для цього запропоновано використовувати розроблені спеціальні форми: Журнал отримання статевих продуктів від маточного поголів'я (форма № А-04, затверджена Наказом Мінагрополітики № 362). У ньому залежно від статі відображається: вид риби та її вік, час і доза попередньої та дозволеної ін'єкції, дата і час відбору ікри та її кількість (г і тис. шт.). Сторінка журналу за кожну дату підписується рибоводом і робочим інкубаційного цеху; Журнал спостережень за інкубацією ікри (форма № А-05, затверджена Наказом Мінагрополітики №362, рис. 1), записи в якому здійснюються щодобово під час необхідних операцій.

Суб'єкт господарювання ВКФ «Агропродресурси» (найменування/прізвище, ім'я, по батькові)	Форма № А-05 ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України
Код згідно з ЄДРПОУ / реєстраційний номер облікової картки платника податків / серія та номер паспорта 23581583 Структурний підрозділ <u>Шевченкове</u>	ЗАТВЕРДЖУЮ Керівник суб'єкта господарювання (юридичної особи) / фізична особа – підприємець <u>Семеняка</u> (підпис) «16» червня 2014 р.

ЖУРНАЛ
спостережень за інкубацією ікри
Почато: «23» травня 2014 р.
Закінчено: «16» червня 2014 р.

Дата	Назва апарату	№ апарату	Об'єм апарату, л	Закладено ікри, тис. шт.	Запліднено, %	Час інкубації, год.	Температура води, 0С		Вміст кисню, мг/л	Вихід, % *
							мін.	макс.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
25.05.	Амур	9	200	115	85	6 15	20	28	7	65
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

У журналі пронумеровано та прошнуровано 9 аркушів.
М. П. Рибовод   Голінка   Голінка Л. І.
(посада)   (підпис)   (ініціали та прізвище)   «16» 06 2014 р.

Рис. 1. Журнал спостережень за інкубацією ікри [з урахуванням авторських розробок]

Слід урахувати, що сторінка журналу за кожну дату підписується рибоводом і робочим інкубаційного цеху. Крім того, авторами доповнено форму журналу і запропоновано ввести стовпчик 11 для розрахунку відсотку виходу ікри, що свідчитиме про ефективне або неефективне здійснення на проведення

нересту витрат гіпофізу, як одного із важливих чинників визначення економічної ефективності діяльності суб'єкта аквакультури. Дані цих журналів використовуються для складання Акта про результати інкубації ікри (форма № А-06, затверджена Наказом Мінагрополітики № 362, рис. 2).

Суб'єкт господарювання
ВКФ «Агропродресурси»
(найменування прізвище, ім'я, по батькові)

Код згідно з ЄДРПОУ / реєстраційний
номер облікової картки платника
податків / серія та номер паспорта 23581583
Структурний підрозділ Шевченкове

Форма № А-06
ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства аграрної
політики та продовольства України

ЗАТВЕРДЖУЮ
Керівник суб'єкта господарювання
(юридичної особи) /
фізична особа – підприємець Семеняка
(підпис)
«05» червня 2014 р.

Вид риби	Самки		Отримано ікри, тис. шт.	Закладено ікри в апарати		Реалізовано ікри		Отримано личинки		
	вік	кількість, шт.		назва	об'єм, л	тис. шт.	тис. грн	млн. шт.	сер. маса, г	вихід, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Білий амур	5	25	115	Амур, 17 шт.	200	–	–	10	0,025	65
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Усього	x	25	115	x	x	–	–	10	x	x

Код синтетичного обліку	дебет	21
	кредит	234

Рис. 2. Акт про результати інкубації ікри [авторська розробка]

Даний акт складається у двох примірниках спеціально створеною комісією після пересаджування личинки, отриманої від кожної партії ікри. До складу комісії, як правило, входять: керівник структурного підрозділу, головний рибовод, відповідальна особа, бухгалтер та ін. В акті вказують: період проведення інкубації ікри, вид рослиноїдних риб – самок, їх вік та кількість (шт.); кількість закладених апаратів, їх назву та об'єм (л); вихід личинки риби (тис. шт., середня маса (г), % виходу), а також обсяги реалізованої ікри (тис. шт. і тис. грн). Крім того, після завершення всього процесу підрощування на всі об'єкти, з урахуванням даних вказаних вище журналів, комісія складає у двох примірниках Акт про результати підрощування личинки (форма № А-08, затверджена Наказом Мін-агрополітики № 362). У ньому вказують: у графі 1 – вид риб; у графах 2–5 – номери ставів (категорію), садків, басейнів, лотків, їх площу (га/м²), середню глибину (м), вік личинки (дні); у графах 6 та 7 – кількість посаджених личинок (тис. шт., тис. шт/га, тис. шт/м²); у графах 8–12 – строки підрощування, кількість вилоненої личинки (тис. шт.), їх середню масу (г) та вихід (%). Складені акти (форми № А-06 та № А-08) підписуються усіма членами комісії та затверджуються керівником підприємства (або фізособою – підприємцем). Наступного дня після затвердження перший примірник акта передається до бухгалтерії підприємства, а другий залишається у справах головного рибовода. В удосконаленій нами формі А-06 (див. рис. 2), вперше передбачено реалізацію ікри не тільки в тис. шт, але й у тис. грн., а також вихід отриманої личинки у відсотках. Також в форму А-06 введено коди синтетичного обліку, що значно полегшує контроль за здійсненням процесів виробництва.

Відпускання личинок риб з інкубаційного цеху на подальше їх вирощування у ставах пропонуємо відобразити у Акті про зариблення (форма № А-10, затверджена Наказом Мін-агрополітики № 362). Реалізація личинки рослиноїдних риб іншим підприємствам оформляється Накладними (внутрішньогосподарського призначення) (форма № ВЗСТ-8, затверджена наказом Мін-агрополітики від 21.12.07 № 929). В обліку на початковій стадії вирощування рослиноїдних риб слід використовувати субрахунки «Вирощування рибопосадкового матеріалу» за стадіями «Вирощування мальків» та «Вирощування цьоголітки»), «Інкубаційно-селекційна робота»; «Плідники» та «Поточні біологічні активи». Після завершення стадії «Вирощування мальків» витрати, пов'язані з утриманням плідників риб, отриманням личинки риб та їх посадкою у вирощувальні стави, списуються зі стадії «Вирощування мальків» на стадію виробництва «Вирощування цьоголітки». Вказані пропозиції дають змогу оптимізувати інформаційно-аналітичне забезпечення процесів виробництва та сприятимуть отриманню реальних інформаційно-аналітичних даних для складання прогнозів розвитку галузі, зниження її імпортозалежності. Враховуючи вищевикладене, у даному дослідженні наведемо прогноз виробництва продукції аквакультури, попередньо врахувавши достатні обсяги виробництва вітчизняного рибопосадкового матеріалу за оптимістичним та песимістичним сценаріями та спираючись на дані Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства України на 2012–2016 рр. і Концепції розвитку рибного господарства України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 № 1003-р у частині прогнозування

обсягів виробництва. Складова імпорту була прогнозована, виходячи з необхідності зміни її структури в напрямі зменшення імпорту риби, шляхом зростання

обсягів внутрішнього виробництва продукції аквакультури, прагненням збалансувати споживання риби за видами, уникнення неякісного імпорту (рис. 3).

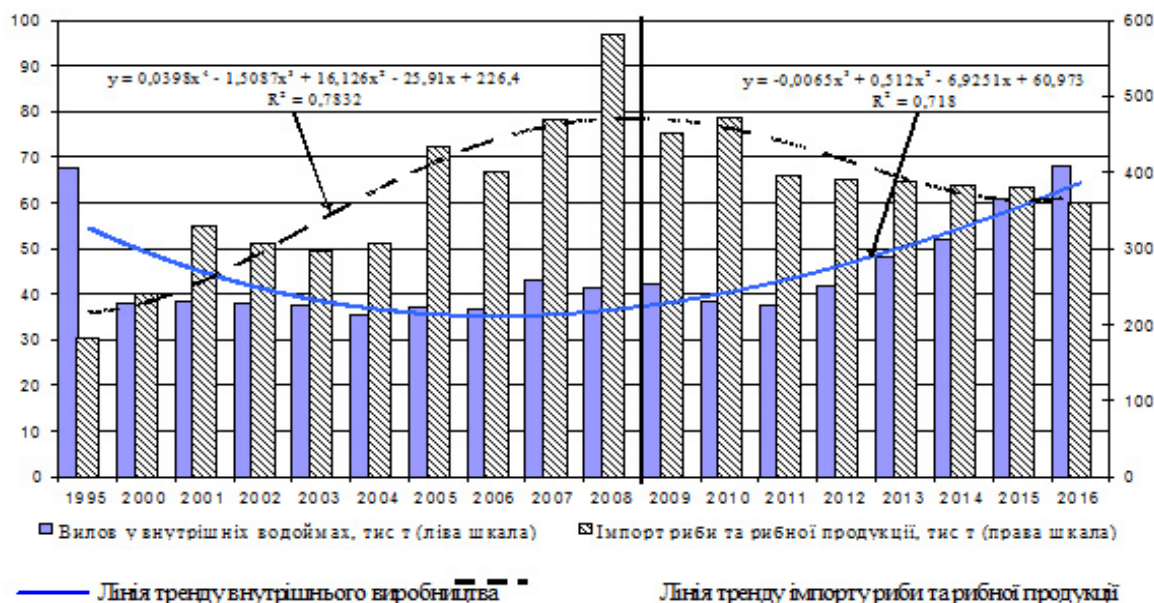

Рис. 3. Прогноз розвитку ринку рибної продукції аквакультури в Україні

Отже, вилов у внутрішніх водоймах відображено у тис. т (Y, ліва шкала). Імпорт риби та рибної продукції позначено також як Y (права шкала). Вісь X відображає періоди динаміки розвитку ринку рибної продукції в Україні за роками. За всіма характеристиками модель придатна. За критерієм Фішера модель адекватна – імовірність значущості емпіричного значення критерію $p=0,0004 < 0,05$ (0,05 – загальноприйнятий рівень значущості). За критерієм Стьюдента значущими є вільний член та коефіцієнт при x - імовірність їх значущості менша за 0,05. Таким чином, коефіцієнти регресії значущі. Очікуване значення вилову у внутрішніх водоймах становить 43 тис. т. Проте це не задовольняє потреби населення. Для досягнення прогнозного рівня виробництва риби необхідним є повне використання виробничих потужностей та зниження ціни на електроенергію для галузі. Також важливою умовою зростання обсягів вилову риби у 2016 році до 68 тис. т є також збільшення рибопродуктивності водойм до рівня 15 ц/га. За умови досягнення такого рівня рибопродуктивності залучені у виробництво ставові площі мають становити 223,2 тис. га, площі водойм-охолоджувачів – 15 тис. га, які, крім спорудження на їх базі садкових та басейнових господарств, можна додатково використовувати для випасного нагулу цінних об'єктів аквакультури, що, за розрахунками, можуть мати рибопродуктивність 5–8 ц/га. Поряд із цим необхідно відновити матеріально-технічну базу тепловодних господарств, а це близько 150 тис. м2 садків та 600 тис. м2 басейнів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, враховуючи викладене, зробимо такі узагальнення:

1. З метою збільшення та якісного поліпшення рибних запасів, удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення господарської діяльності,

рибницьким підприємствам, які працюють за дволітнім циклом, слід використовувати наведені у роботі запропоновані оптимальні норми витрат на відтворення рослинодних риб за видами для дотримання та взаємоузгодження з положеннями абзацу 26 та 43 ст. 9 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 [10].

2. Для реального відображення витрат на виробництво рибопосадкового матеріалу рослинодних риб рекомендується використовувати розроблені автором уніфіковані спеціальні форми первинної документації для оформлення процесу риборозведення. Так, графи 25–31 форми № А-03, графа 9 форми № А-06, графи 14 та 15 форми А-08 є підставою для заповнення форми звітності № 1 А-риба (річна) «Виробництво продукції аквакультури за 20__р.» [9], затвердженої наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 21.03.12 № 141, яку рибницькі господарства мають заповнювати за показниками 2014 року.

3. Прогнозовані обсяги вилову у внутрішніх водоймах у 2016 році 43 тис. т. не задовольняють потреб населення. Необхідне поновлення рибних ресурсів повинно відбуватися швидше, ніж їхнє виснаження. Для досягнення прогнозних даних вилову риби та інших водних біоресурсів у 2016 році в 68 тис. т. слід забезпечити функціонування системи масового виробництва молоді риб та використання у виробничому процесі рибопосадкового матеріалу високої якості, здійснювати фінансування діяльності щодо створення генофондних колекцій у вигляді маточних стад об'єктів культивування. Важливою умовою зростання обсягів вилову риби є також збільшення рибопродуктивності водойм до рівня 15 ц/га. За умови досягнення такого рівня рибопродуктивності залучені у виробництво ставові площі мають стано-

вити 223,2 тис. га. Площі водойм-охолоджувачів – 15 тис. га, які, крім спорудження на їх базі садкових та басейнових господарств, можна додатково використовувати для випасного нагулу цінних об'єктів аквакультури. Поряд із цим необхідно відновити матеріально-технічну базу тепловодних господарств, а це

близько 150 тис. м2 садків та 600 тис. м2 басейнів. Вказані заходи сприятимуть досягненню індикаторів розвитку галузі, визначених у затвердженій Постановою Кабінету Міністрів “Державній цільовій економічній програмі розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки” від 23.11.2011 № 1245.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1245 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 95. – С. 70.
2. Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 № 5293-VI (чинний з 01.01.2013 р.) // Офіційний вісник України. – 2012. – № 79. – С. 26.
3. Про затвердження спеціальних форм первинної документації для суб'єктів рибного господарства в галузі аквакультури: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19.06.12 р. № 362, зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 05.07.2012 № 1126/21438 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1126-12>.
4. Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2003 № 621 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 18. – С. 64.
5. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки: Указ Президента України від 28.04.2004 № 493 // Президентський вісник. – 2004. – № 7.
6. Про схвалення Концепції Державної програми розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 № 285-р // Офіційний вісник України. – 2007. – № 37. – С. 241.
7. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 № 1158 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 73. – С. 7.
8. Альбом спеціалізованих форм первинної документації для підприємств аквакультури / Н.М. Вдовенко. – К. : Вітас ЛТД, 2012. – 56 с.
9. Про затвердження форми звітності № 1А-риба (річна) "Виробництво продукції аквакультури за 20_р." та інструкції щодо її заповнення: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 21.03.2012 № 141, зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 09.04.2012 № 514/20827 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/file/text/7/f376944n83.zip/>
10. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 59. – С. 120.
11. Андрущенко А.І. Ставові рибництво / А.І. Андрущенко, С.І. Алимов – К. : НАУ, 2008. – 636 с.
12. Кваша С.М. Наукові засади державного регулювання розвитку аквакультури штучних водойм / С.М. Кваша, Н.М. Вдовенко // Економіка та держава. – 2011. – № 11. – С. 12–16.
13. Стасишен М.С. Фінансово-економічні проблеми розвитку рибного господарства кримського регіону / М.С. Стасишен // Вестник СевГТУ. Экономика и финансы. – 1999. – С. 165–168.
14. Стасишен М.С. Проблеми економічного розвитку галузі національного господарського комплексу України / М.С. Стасишен // Матеріали конф. “Проблеми економіки і управління залізничним транспортом”. – К.: КУЕТТ, 2006. – С. 166–168.
15. Саблук П.Т. Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2001. – № 4. – С. 13–19.
16. Саблук П.Т. Основні напрями високоефективного агропромислового виробництва в Україні / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2002. – № 7. – С. 3–13.
17. Саблук П.Т. Направления реформ и инновационных процессов в АПК / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2003. – № 5. – С. 150–155.